

MOTIVÁCIÓ, ÉRZELEM, ETOSZFÉRA

Dr. Monos Emil emeritus profesor

Semmelweis Egyetem,
Klinikai Kísérleti Kutató Intézet (Humán élettan)

Közreműködik: **Mécs Károly színművész**

Művészet Kórélettana - Tudomány és Művészet
Kötelezően választható kreditpontos tantárgy

Semmelweis Egyetem Nagyváradi téri Elméleti Tömb,
Issekutz Béla (Barna) előadóterem
2016.03.09. 16:30-17:20

TARTALOM

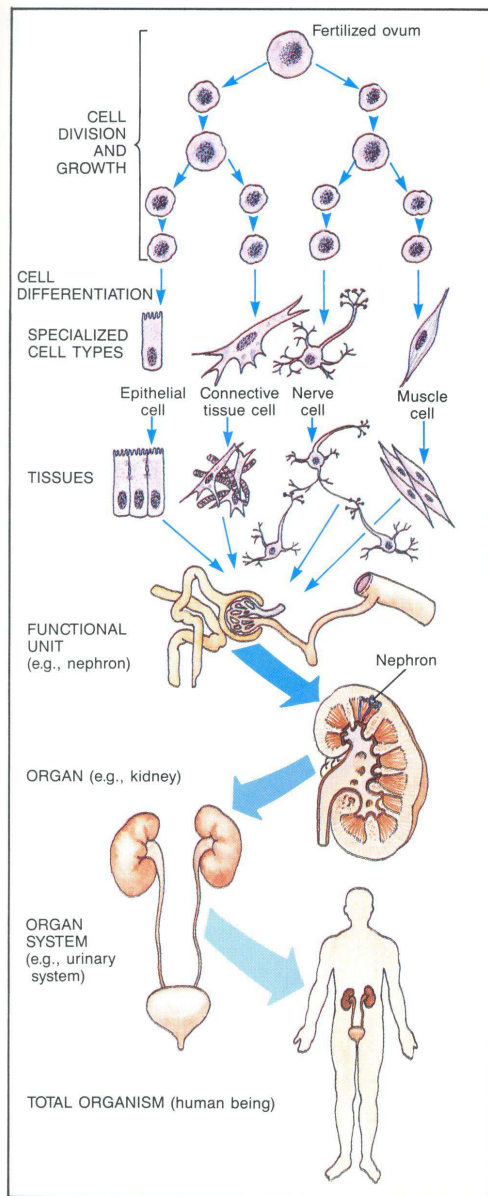
Fogalmi meghatározások: motiváció, érzelem,
magatartás

Semmelweis Ignác életműve: az élettudomány
(a klinikai kórélettan) és a művészet találkozása
szellemi-lelki hagyatékában

Tanulság, következtetés

CÉL

A hallgatóság jusson messze túl az előadás határain
kreatív gondolatokkal - akár az etoszférába

Minden egyes emberi szervezet élete **egyetlen sejttel** kezdődik, ez a megtermékenyített petesejt, amely **osztódik**, s két sejtet képez, ezek tovább osztódnak s négy sejt keletkezik, és így tovább, miközben szervekké, szervrendszerekké differenciálódnak. A felnőtt emberi szervezet **összes sejtjeinek száma 10^{13} -ra** becsülhető, azaz nagyságrendileg tízezerszer több, mint a Földön ma élő emberek száma (7,3< milliárd)! Minden egyes ember csodálatosan egyedi és különleges. Egyediségünk a **magatartásunkban, viselkedésünkben** jut kifejezésre. **Vonatkozik ez mind a tudományos mind a művészeti tevékenységre!?**

AZ EMBERI MAGATARTÁS MEGHATÁROZÁSA AZ ÉLETTANI TUDOMÁNYOK NYELVEZETÉN

A magatartás (viselkedés) **motivált** cselekvés,
jellemzően **érzelem (emóció)** kíséri

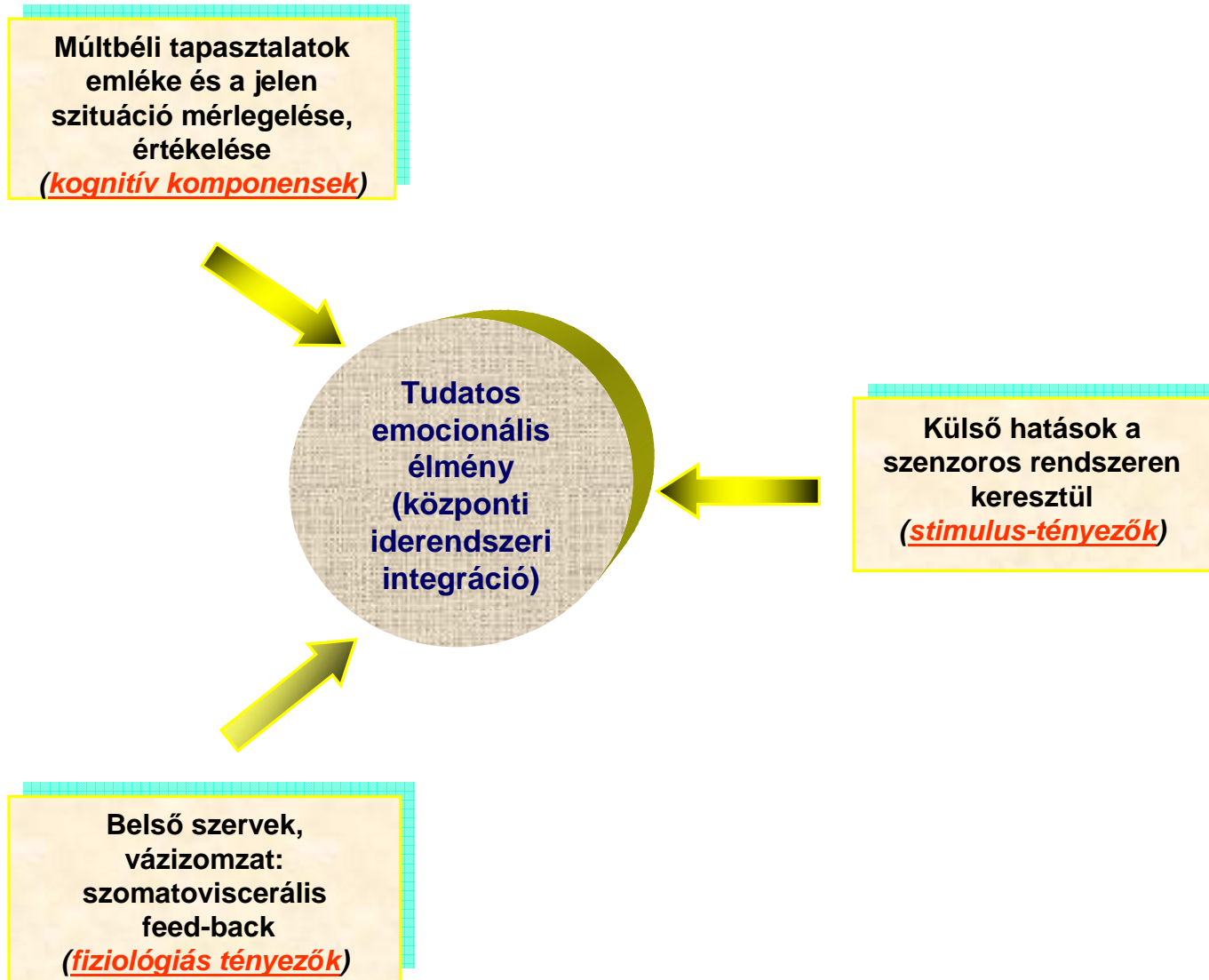
Az emóció (érzelem) fogalma:

a cselekvést (viselkedést) kísérő, azt polarizáltan, kellemes vagy kellemetlen irányítottsággal színező, energetizáló pszichofiziológiai tényező

Egyszerű érzelmek: öröm, bánat, fájdalom, félelem, szorongás, düh, szégyen, undor, stb.

Összetett, bonyolult érzelmek: morális, esztétikai, intellektuális és szociális érzelmek

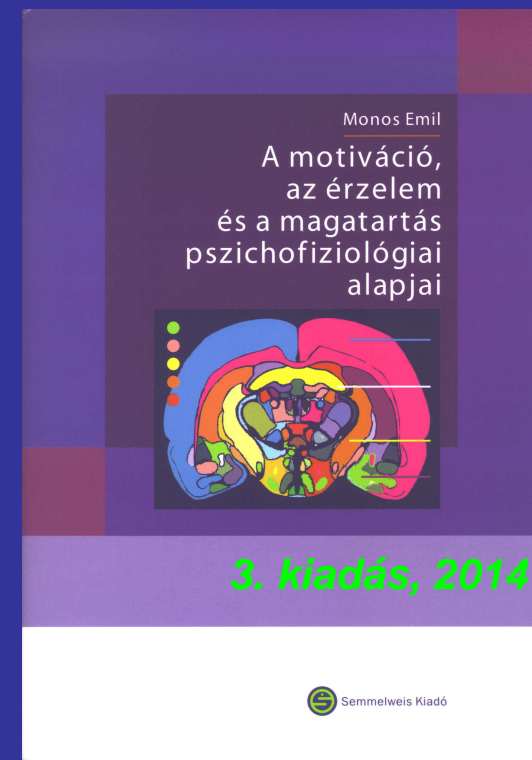
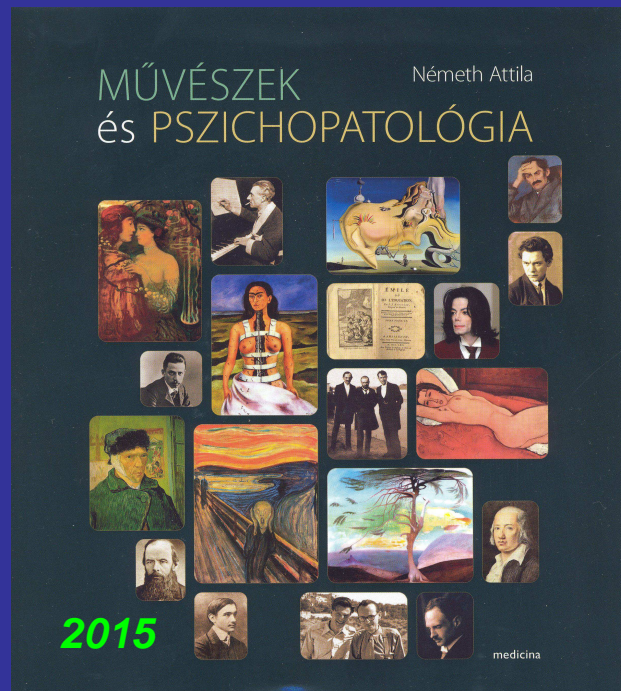
Példa: Az un. háromvonásos kognitív kiértékelés-elmélet szerint érzelem akkor keletkezik, ha egy adott helyzet vagy esemény **célrelevanciával** (1), **célkongruenciával** (2), és **énbevonódással** (3) jár. Ezek szerint az esetben, ha egy szituáció fontos számunkra (1), a célunk felé visz (2), s kölcsönös vonzalmat kelt (3), akkor a megjelenő érzelem a szeretet

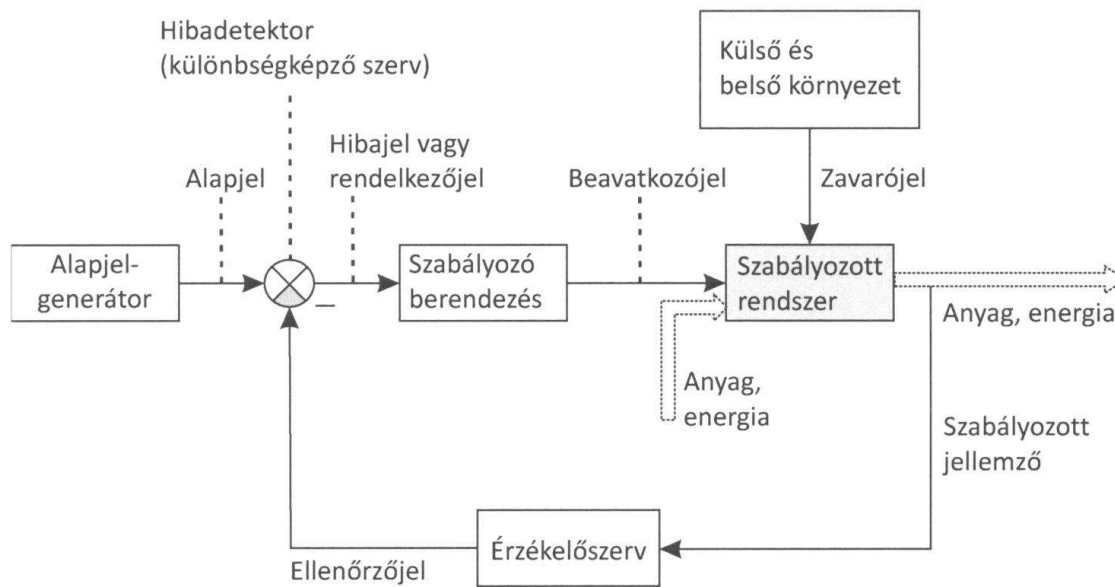
**A tudatos emocionális élmény
három fő információ-forráson alapul**

A motiváció fogalmi meghatározása:

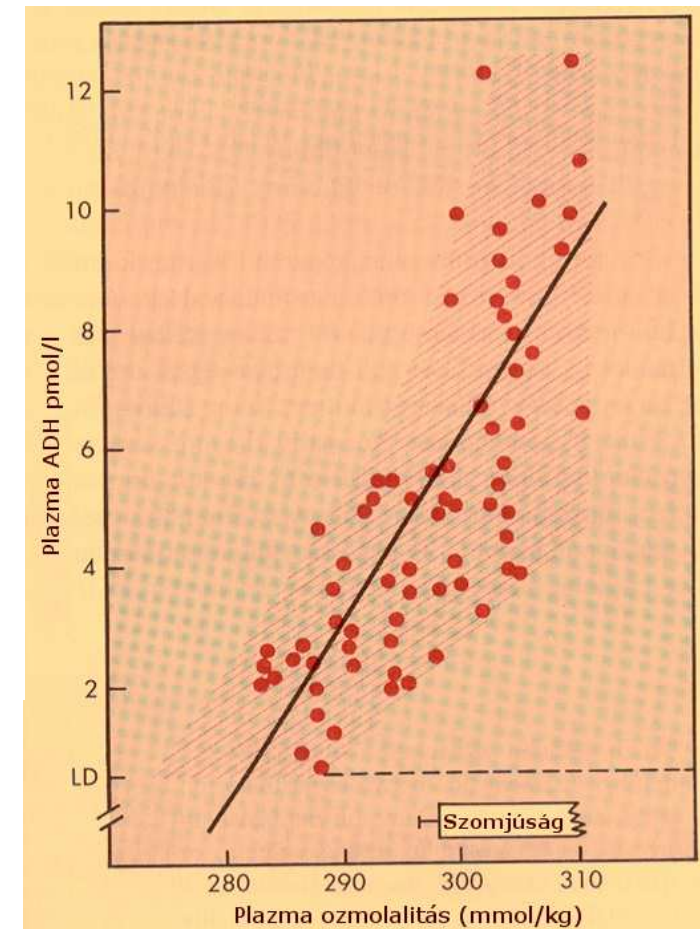
a magatartás irányának és intenzitásának beállítását eredményező pszichofiziológiai mozgató erő (igény, szükséglet, készletés, vágy, ihlet); az egész egyed tendenciája arra, hogy szerveszeten és szelektíven legyen aktív

A MOTIVÁCIÓ drive-redukciós elmélete szerint kellemetlen hatások intenzitásának redukciója, vagy prevenciója révén motiválódhat a magatartás (Hull C.L.). A drive-elmélet a 20. század 20-as éveiben az ösztönteóriát váltotta fel. E teória a motiváció (szükséglet) pszichológiai megfelelőjét *fiziológiai hibajelként* értelmezi. (Pl. szomjúság-vízfogyasztás, testhőmérséklet szabályozása)

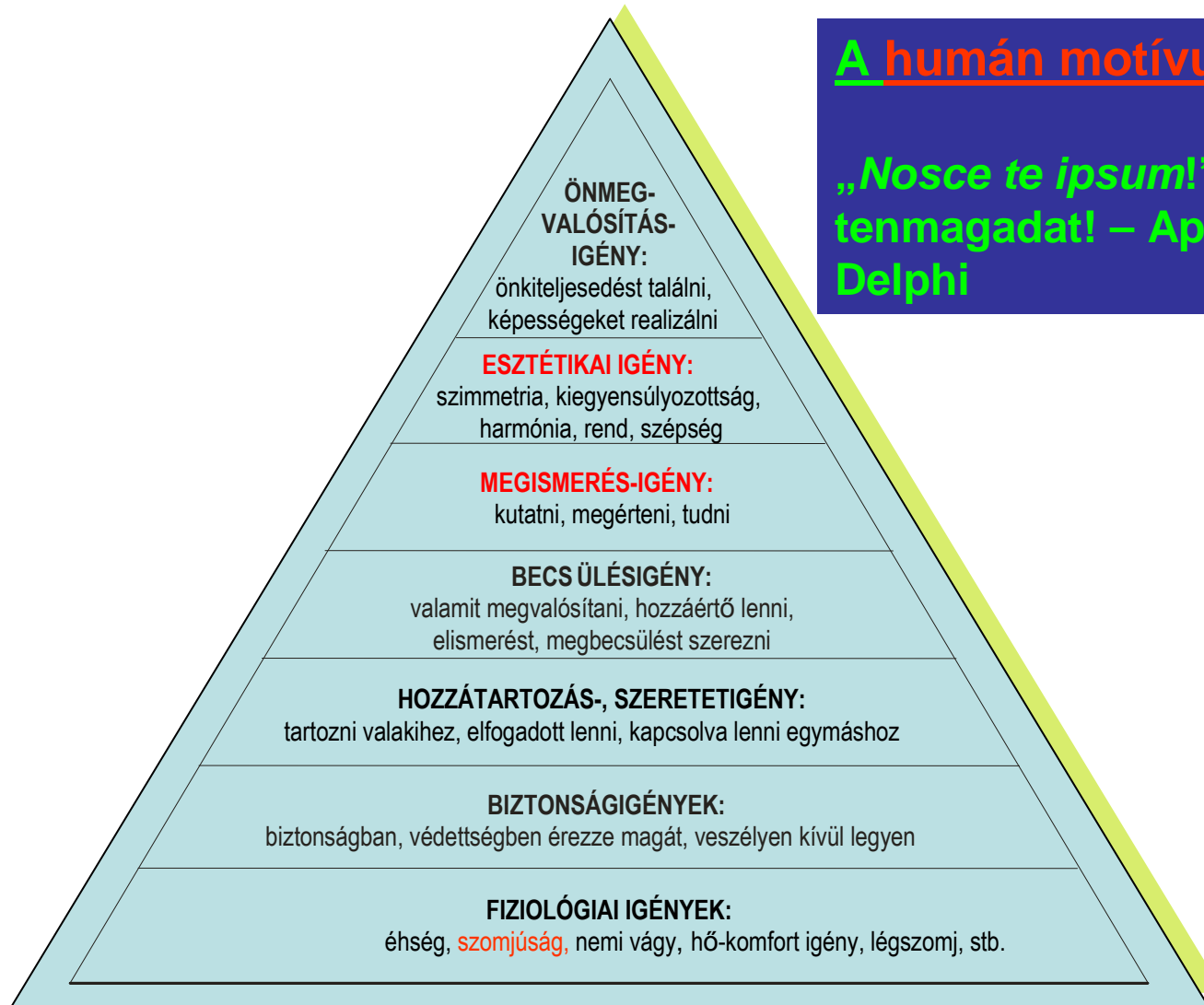

Értéktartó negatív feed-back szabályozás tömbvázlata (a homeosztatisz motivációs mechanizmusok elvi alapja)
A szomjúság mechanizmusa

A humán motívumok osztályozása

„*Nosce te ipsum!*”: ismerd meg tenmagadat! – Apollo temploma, Delphi

A cselekvést meghatározó humán motívumok Abraham MASLOW-féle (1954) hierarchiája (az 1970-es években egészítették ki)

(Maslow szerint az igények – legalább részben – ki kell legyenek elégítve egyik szinten ahhoz, hogy a következő, felette lévő szint fontos meghatározója lehessen a cselekvésnek)

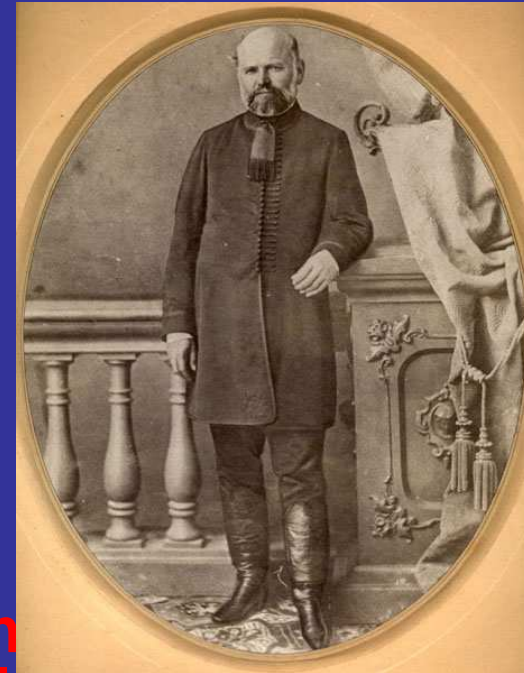
Semmelweis Ignácot (1819-1865), a klinikai kórélettan úttörőjét

milyen motivációk készíthették, hogy felvegye igazáért a harcot a környezetével?

Milyen motivációk tartották őt vissza, hogy publikálja felfedezését?

Miért kerítették őt hatalmukba érzelmi viharok?

Hogyan kapcsolódik Semmelweis Ignác valamint annak utóéletében a fiziológia és patofiziológia a művészetekkel?

„... az emberiséget, legalábbis a fehéret, a jólét fogja tönkretenni...

Az atombomba híre is ezért rémíti meg **Németh Lászlót (1901-1975) a kiemelkedő orvosíró – íróorvost** : a gőz, a villanyáram kora után itt van az atomkor, s vele a jólétnek az eddigieknél is pusztítóbb hulláma.” – olvasható egy korabeli kommentárban.

Ekkoriban (1969) született meg **Semmelweist bemutató Az írás ördöge** című drámája is.

... Ez Németh László utolsó műve, 1970-ben mutatták be.

— · —

Rövid idézet e műből:

- „SEMMEIWEIS. Az Orvosi Hetilapban az a tanulmány intelligens embernek szólt, akiket az eredményeim jobbára meggyőztek. Azoknak elég volt néhány szóban egy-két célzás. A német szülészeknél azonban bizonyos hippokratészi nedvek – az epe elsősorban, mint napról napra tapasztalom – elborították azokat az agyzónákat, amelyekben az ítélet lakik. **Ők a hiúságukat és irigységüket használják ítélet gyanánt.** Az ő meggyőzésük nem megy pleonazmusok sőt vastagabb érvek nélkül!... Tessék! Átnyújtja a könyvet Czermáknak.
- CZERMÁK olvassa a dedikációt. **‘Czermák Jánosnak, hogy ismerje meg az igazságot, s legyen apostolává.’**
- CZERMÁK Markusovszkyra néz. Tyúha! Ezt nevezem alapos munkának!”

A Semmelweis-dráma előszava: „Gondolatok a Semmelweis-évfordulóra” – 1969, 150 éve született! (Németh László: Az írás ördöge)

„De hát mi is ment végbe az író Semmelweisben? Ez az, amire a megpendített színdarab további felvonásaiban tán mélyebb, sőt igazabb választ is adhatna, mint a tudománytörténet. A maga **pszichopata alkata tört utat a betűk fegyelmén át**, ahogy az elmeorvos történetes hiszi? Vagy bonyolultabb módon állt rajta bosszút a megvetett írás; egy olyasféle hatásos szereppel véve őt birtokába, mint Széchenyit, amikor a Kelet Népe vészharangját kezdte el húzni. Mert hisz akármilyen „elhibázott” volt Semmelweis írói munkássága a megmentendő anyák szempontjából, maga a kép, ami ezekből az írásokból kibontakozik: **a hallgató tudás, amelyet az anyák hörgése szóra kényszerít**; a meggyőzés templomába a kellő illemmel belépő, akinek igazsága a logika korbácsává válik a kezében, **s ha ‘kell botrány, legyen botrány’ - hévvel veti túl magát minden konvención, hogy miután egyik nyílt levelében egy szülész kongresszus összehívását követelte, ahol mint új szülész-Husz felelhet tanáért, az utolsóban, a világ összes szüléseihez intézettben, az apák fellázításával fenyegetse meg őket: ha valami, hát ez a kép, amellet, hogy az alá irt szövegben egyetlen szakmai tévedés sincs, igazán hatalmas, s **a mű, amely kibontja, olyan emlékezetbe ragadó alkotása a magyar romantika nagyvonulatának, mint Széchenyi Rückblick-je s Nagy satírája** ugyanezekben az esztendőben.”**

**Semmelweis Ignác Fülöp: „A GYERMEKÁGYI LÁZ
KÓROKTANA, FOGALMA ÉS MEGELŐZÉSE”**

Akadémiai Kiadó, Budapest, 2012.

Az eredeti németből fordította: Dr. Rákóczi Katalin

„UTÓSZÓ

Hogy nem perlekedési hajlam vezette tollamat e vita során, arról teljes értékű bizonyítékom a sokéves hallgatásom.

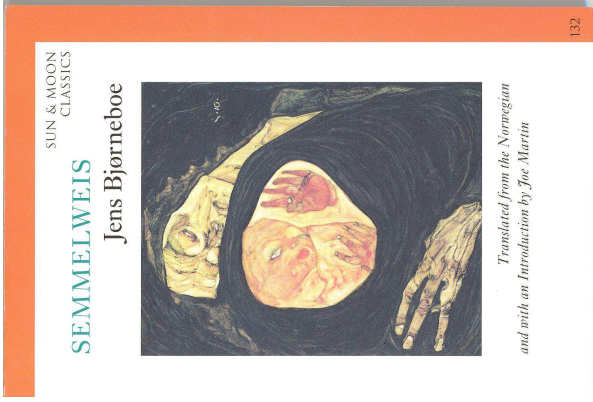
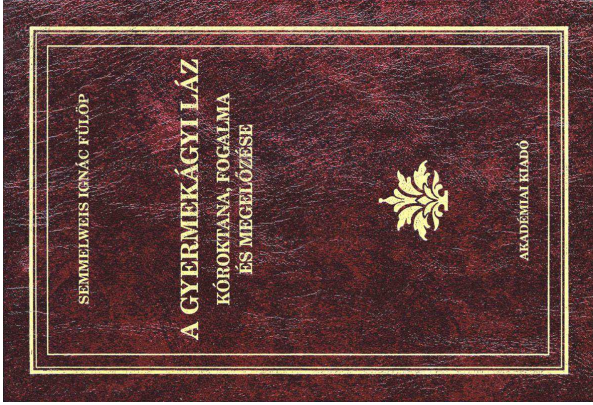
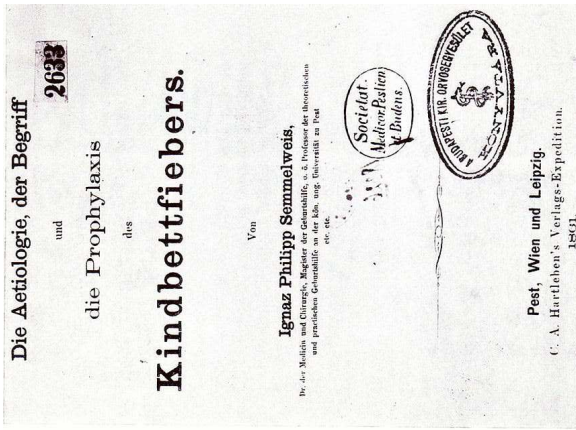
Az elfogulatlan Olvasó azokból az ellenvéleményekből, amelyeket alkalmam volt bemutatni, nemcsak azt a meggyőződést meríthette, hogy véget kellett vetnem a hallgatásnak, hanem arról is meggyőződhetett, hogy **jogom, sőt kötelességem is volt vitázni, ahogy azt tettem.**”

Semmelweis szavait idézte Czeizel Endre

„Semmelweis genezis” című írásában

(In: „Semmelweis Ignác emlékezetére - 150 évvel halála után”, Semmelweis Kiadó, Budapest, 2015, 79-80.)

„Meggyőződéseemhez híven tanúságot kell itt tennem, hogy csak a jó isten ismeri azok számát, akik miattam idő előtt szállottak sírba. Én olyan mértékben foglalkoztam hullákkal, mint amennyire csak kevés szülész foglalkozott... **Bármily fájdalmas, bármely nyomasztó is az ilyen beismerés, nem a letagadásban rejlik ellenszere;** és ha nem akarjuk, hogy állandóvá legyen ez a szerencsétlenség, akkor ezt az igazságot az összes érdekeltnek tudomására kell hozni.”

Semmelweis a modern színházművészetben - A halhatatlan Magyar orvosról szóló norvég dráma hazai "felfedezése") Monos E: MediArt 2011/4: 22-24, 2011.

A norvég drámaíró, **Jens Bjørneboe** „**Semmelweis**” története mintegy 20 évet fog át. A színdarab két felvonásos, 33 jelenetből épül fel, Bécsben (1846), Velencében, Párizsban és Budapesten játszódik. A huszadik jelenetben Semmelweis Skoda professzossal vitatkozik: „**haza akarok menni**” Budapestre, hajtogatja makacsul. Bécsben „halott embernek” érzi magát. Prológként a Rektor emlékbeszéde vezeti be a színdarabot a bécsi Egyetem Auditóriumában, Semmelweis Ignác, „az egyetem nagy fia” szobrának koszorúzásakor, s ugyanő ugyanott zárja a harmincharmadik jelenet Epilógusában. Utolsó mondata – miután egy koszorút helyezett el a szobron – sokat sejtet a darab hangvételéről: „**Semmelweis legyőzte a gyermekági lázat, de még többet is tett. Legyőzte a tekintélyeket, akik valójában maguk voltak a betegség**”. Nagy medikus csapatot mozgató Színházi Prológust és Epilógust is készített a darabhoz Bjørneboe – feltehetően az 1968-as év heves nyugat-európai diákmozgalmaira rezonálva.

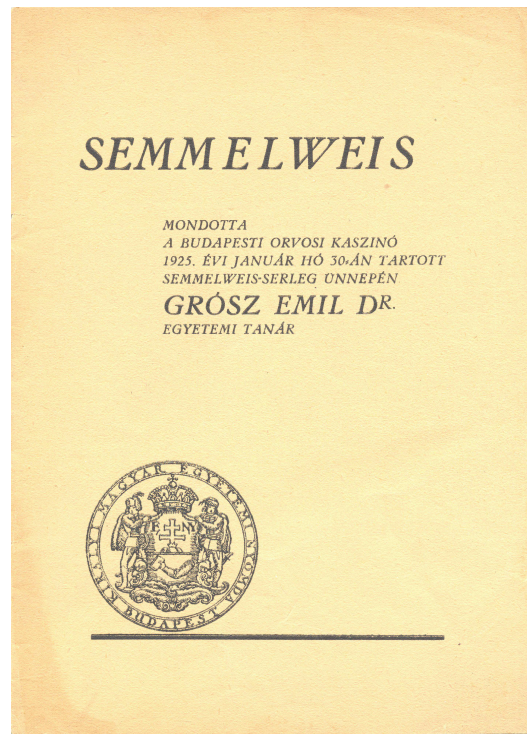
Semmelweis Emlékév nyitánya egyetemünkön:
a Semmelweis Kehely bemutatása a 2014/15 évi tanévnyitó ünnepségen
A Semmelweis-év fővédnökének és védnökeinek kezdeményezésére ekkorra alakult meg egyetemünk 10-fős **Emlékbizottsága**, melynek egyik fő célja, hogy elősegítse a tudomány és művészet találkozását

A Simmelweis-kehely (2014)
Egyetemünk egyik jelképe lett
Rosivall László kezdeményezésére

Simmelweis-serleg (1907)
és 25 serleg-beszéd 1941-ig
(Monos E: MediArt, 2012/4: 26.)

**Semmelweis Egyetem: az országos Semmelweis-
képzőművészeti pályázatára beérkezett
70 pályamű zsűrizése**

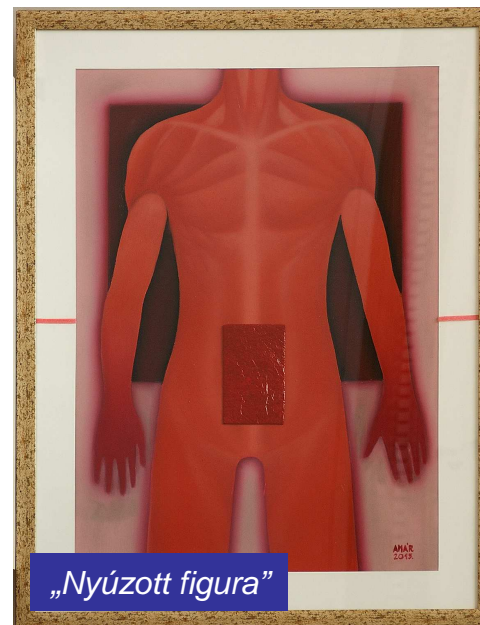
„Manus manum lavat”

„Kórterem a Rókusban 1851-ben”

„Védelem, 2015”

„Nyúzott figura”

A díjazott művészek és műveik

Szepessy Béla

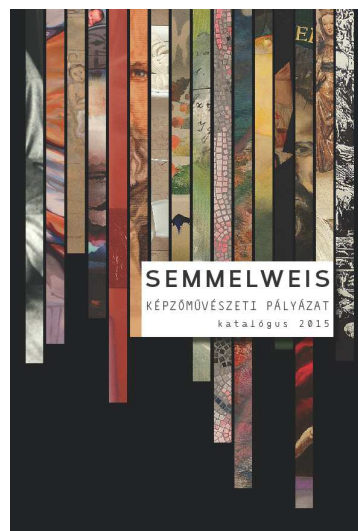
Kovács Tamás
Vilmos

Farkas Fanni

Varga-Amár László

Könyvbemutató és képzőművészeti kiállítás megnyitása a Semmelweis Szalonban („ahol a tudomány és a művészet találkozik”) 2015. november 25-én (>100 résztvevő)

SEMMEWEIS KÉPZŐMŰVÉSZETI PÁLYÁZAT

A Semmelweis Egyetem névadóját
ünneplő emlékvé

Fővédnök:
Dr. Székely György rektor

védnökök:
Dr. Réthelyi Miklós a Magyar UNESCO
Bizottság elnöke és
Dr. Varga Benedek a Semmelweis
Orvostörténeti Múzeum, Könyvtár és
Levelezőiroda igazgatója

az egyetemi Emlékbizottság elnöke:
Dr. Árkai Ottó

az Emlékbizottság tagjai:
Dr. Kócsis Erika
Dr. König Frigyes
Dr. Málczay Zsolt
Dr. Molnár László
Dr. Rágh János
Dr. Romsics Teréz
Dr. Roskoff László
Dr. Székely Péter
Dr. Tancsics László

A könyvbemutató és a képzőművészeti kiállítás további fotói
(Farkas L, Papp J, König F, Réthelyi M, Semmelweis Kiadó, Emlékbizottság)

Semmelweis Ignác emlékszobra a Teheráni Egyetemen!

Orbán Viktor
miniszterelnök
leplezte le 2015.
december 1-én.
Madarassy István
alkotása,
a Semmelweis-év
Emlékbizottság
eszei
támogatásával
Rosivall László
kezdéményezte

**Semmelweis a *Hírességek csarnokában*
Chicagóban**

Robert Thom

American, 1915–1979

Simmelweis: Defender of Motherhood

Oil on canvas

Collection of the University of Michigan Health System

Gift of Pfizer Inc, UMHS.26

A Michigan Egyetem hatalmas kampuszán, az orvosi kar egyik előadótermének folyosóján, a híres orvosokról kiállított festménysorozatban található Robert Thorn alkotása Semmelweis felfedezéséről

**Magatartásunk és az emberiség sorsa?
Hogyan tovább a művészettel,
tudománnyal?!**

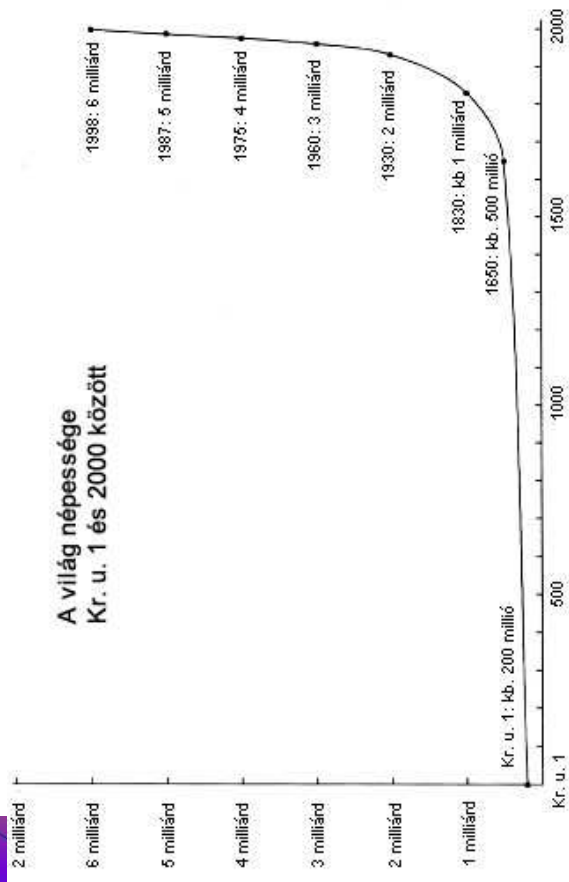
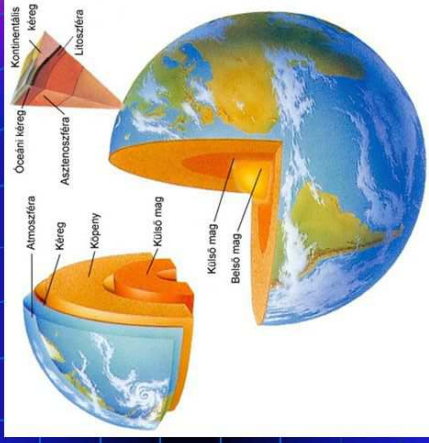
A Föld gömbhéjai

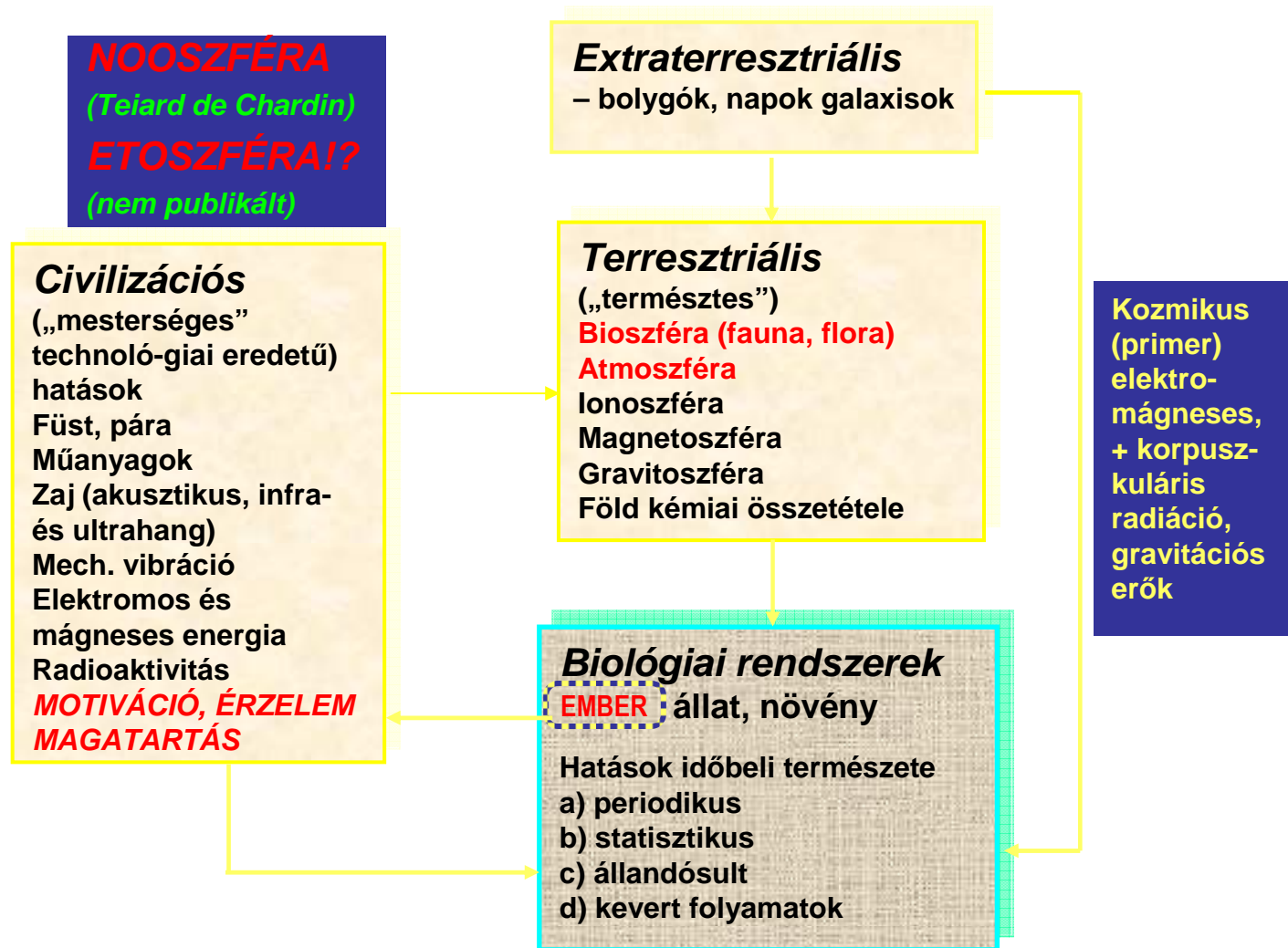
Belső:

- belső mag
- külső mag
- köpeny
- kéreg

Külső:

- vízburok (hidroszféra)
- légkör (atmoszféra)
- bioszféra

Környezeti és civilizációs hatások vs. BIOSZFÉRA (Biológiai rendszerek)

Nooszféra: a globális tudat szférája (az emberi tevékenység által befolyásolt övezete a Földnek)

Ethoszféra: a globális erkölcsös magatartásmód szférája (épül ilyen övezete a Földnek?!)

Tanulság, következtetés?

- A tudomány és a művészet gyökérzetének talajában a **magatartás etikája** meghatározó kellene legyen?
- Lehetséges építeni **etoszférát** a Föld bioszférájában a művészet és a tudomány eszközeivel?!

KÖSZÖNJÜK SZÍVES FIGYELMÜKET!